

Almanach

För Året
Efter Frälsarens Christi Födelse,
1807.

Till STOCKHOLMS Horizont,
Belägen vid 59 grad. 20½ min. Polhögd.

Efter Hans Kengl. Maj:ts
Mådigste Stadgande utgifwen
Af Dels Wetenskaps-Academie.

Sol: för-
den 29

mörkelse
Nov.

STRENGNÄS,

Tryckt hos Lect. ALB. JUL. SEGERSTEDT.

Eremp. säljes häft. och skurit för i Skill. 4 r:st. B:co.

Tafla, som visar Bankomyntets förhållande till Riksgälds-Sedlarne:

Banko Mont.	gör i Riksg Sedlar.			Banko Mont.	gör i Riksg Sedlar.		
	Rd.	Sk.	Rik.		Rd.	Sk.	Rik.
1	.	.	1	4	.	.	6
2	.	.	3	5	.	.	7 24
3	.	.	6	6	.	.	9
4	.	.	9	7	"	.	10 24
5	.	.	1	8	.	.	12
6	.	.	3	9	.	.	13 24
7	.	.	1	10	.	.	15
8	.	.	6	11	.	.	22 24
9	.	.	1	15	.	.	30
10	.	.	6	20	.	.	45
11	.	.	4	30	.	.	60
12	.	.	6	40	.	.	75
13	.	.	7	50	.	.	90
14	.	.	6	60	.	.	105
15	.	.	10	70	.	.	120
16	.	.	6	80	.	.	135
17	.	.	12	90	.	.	150
18	.	.	13	100	.	.	300
19	.	.	6	200	.	.	450
20	.	.	15	300	.	.	600
21	.	.	16	400	.	.	750
22	.	.	6	500	.	.	900
23	.	.	22	600	.	.	1050
24	.	.	24	700	.	.	1200
25	.	.	36	800	.	.	1350
26	.	.	1	900	.	.	1500
27	.	.	12	1000	.	.	3000
28	.	.	24	2000	.	.	4500
29	.	.	3	3000	.	.	
30	.	.	4	3000	.	.	

Om Brand=ar eller Got i Hwete.

af

ISAAC AF DARELLI.

Orsaken till Brand=ar eller Got måste vara: öfversödigt vatten = åmne i Utsådes=kornet, hvilket bewises af följuande:

1:o th eftre Riadt hwete, till utsåde, undvikes Got med all wissitet. Likaså eftre det uti Solen tillfyllest torkade.

Anmärkning. Det är lika säkert att undvika Got efter Hwete som blifvit torkadt på plåt eller Badstugu-lasse, men det händer ofta att rengjord och sedan plåt=torkad såd, till betydlig del, icke gror; emedan alla de korn som förblifvit örörde invid plåten, eller lafwen, af för hård torkning, mista sin groningskraft; men uti Rian, där Såden torkas qvarfittande i aren, bewaras kornets grodd=ånda af hyslan, (agnuskalen), så att den öfra delen af kornet kan till och med vara swedd, och samma korn skall likväl icke alene äf gro, utan åfwen gifwa fullgod märt, om kornets ömtåliga grodd=ånda, som är inåt ständet och sitter gömd ned i fré=hyslan, förblifvit oskadad.

2:o th eftre gammalst, behörigt förvaradt, Hwete, till utsåde, undvikes åfwen Got med all wissitet.

Anmärkning. En af mina grannar förebrädde mig det lag, i en af mina små Landhusbållnings=schriften, västat: att Got icke åkommer eftre gammalst Hwete, hvilket likväl fall hafwa händt honom; men antingen hade hans Utsådes=Hwete legat för tjockt i låren, så att Hwetes fugtighet icke kunnat afduンsa, eller hade läck, eller ingrd svid, i spauväls=boden fugtat det, eller hade någon sva i dem angripit nämde hans utsåde; hvilket han sedermora

Max

Man kan icke nog anbefalla och eftersé Hwet-åkern
hård, och bruk: Ler-myllan, eller den så kallade starkaste
jorden, wälsjes alltid fördelaktigast till Hwete: Sådan åter
ligger oftast horizontelt, eller med omärktlig sluttning; men
om den är skälig, har breda, och höga renar, eller är illa
förd med ibland upplättad, island nedtryckt träddestock,
till ojämnn fast botten som gör sora, helst efter långsam vät
våderlek under sådden, då kornen utmijkas, innan de ut-
spricka till grodd, kunde derå Got uppkomma, oaktadt tje-
ligaste Utsåde.

3:o ty åsven nytt Utsåde, taget af Hwete som vurit
första året antingen af riadt eller af gammalt, och sätt fol-
sta ett par soldagar, således efter god bergning, byser icke
öswersödigt wattenånnan i kornen, och gifwer dersöre på val-
wald och wål brukad åker icke heller Got.

Unmärkning. Af sådant nytt Hwete, som vurit of-
gammalt, eller som vurit af nytt riadt, blifwer oftast rita-
tet gifwer aldrig så stora ar, soin det mha på lita god åter-
malt, då jag aldrig sår mer än i högst 2 tunnor gome-
nalt, som det fallas, har must, såning-sidén. Hvar landiman
förstår: att icke besäf åkern då den ej wål redar sig.

4:o ty efters falkadt nytt Hwete, vurjet andra året of-
nytt oriadt, blifwer mindre Got än efters det ofskafte.
Unmärkning. Falken absorberat kornets fugtighet
märkeligen; men icke tillfullst, emedan han töpper det pos-
ter. Jag har gifvit det råd åt bönder i mit grannskap, att
till utläde wälja det Hwete som längst sköftstätt, och att se-
dan de tröskat och rengjort Hweten, låta det ligga, helst i
Golen, en dag med iblandad falk, innan det utläs.

Falkar falk förbras till hvor Tunna Hwete. I brist af falk
nyttjas wanlig träd-aska som gör nästan samma gagn.

5:o ty efters nytt Hwete, som vurit andra året, eller
flere år å råd af nytt oriadt, blifwer säkert Got, om åkern
icke är desto mera torr Utsådestiden.

Unmärkning. En min granne hade besådt 2:ne å-
krar med Hwete och holl på att under stadigt upphålls-wä-
der nedbruka den ena då jag kom till honom. Jag såg hans
Utsåde och fann det mjukt, hvarsöre jag rådde honom att
lempa den andre åkern obrukad, hvilket sedde ett helt dgn.
Hösten därpå roade det mig att jämte honom granska hans
Hwetåkrar, och fann, till hans stora förundran, ojämnsörligt
mindre Got å den senare. Då jag uppade orsaken att kör-
nen där sek nägon torka på åkern innan de nedmyllades.

6:o ty efters nytt Småshwete blifwer Got, om också å-
kern är torr Utsådestiden.

Unmärkning. Det Hwete som utsnålar på Logen
vid afloftningen är således det otjenligaste till Utsåde; hvil-
ket åsven gäller i anseende till all slags Småsfåd: ty de bul-
na kornen sitta vid bergningen lösa i sina hylsor.

Jag känner ganska wål, i de bästa Landthushållnings-
böcker, den antagna meningom Got vara: att det här-
åro utan blommor, då de öfrige impregneras af pollen, blif-
wa osruksamma, och Auctoverne bålla före att den mjölk-
brist af det lisigisvande frö-mjölet, till ett svart stoft, som
vi kalle Got eller Brand. De påståt att, om Got skulle
vara sin orsak i Sådes-kornet, så kunde ett och samma
korn icke alstra goda och förderswade ar; hvilka likwäl på
om basiva friska korn jämte Gotet. Ehuru jag aldrig sett
förra

sistnämnda händelse, will jag icke twista på möjligheten. Men sådana exempel bewisa blott att uti ett och samma råa Hwetforn kan finnas ämne både till friska och sjuka ox, till friska och sjuka korn, och motsäga alldelers icte min erfarenhet: Att Hwetfornets torkning, antingen genom tillskräftig nedunstning, eller genom varme, förekommer all deß sjuka afföda.

Om orsaken till Got wore verklig den af nämde Auctorer antogna, så skulle Utsäde, af hvad bestyrfähet som helst, antingen gammalt eller nytt, torfadt eller rått, under fugtig blomnings väderlek alltid gifwa att lika resultat, hvilket strider mot allmänna erfarenheten; och hvor före skulle, under en tid af några och 20 år, oaktadt det flera gånger i blomnings-tiden fallit långsamt rågn, som funnit hindra befrödningen, jag aldrig efter Riade Hwete, funnit på mina, relativt till min egendom, stora Hwets kistens ett enda Got-ax?

För några år sedan, en våt höst, hände att det Riade Hwetet ej räckte fyllest till fälset jag fullle beså, utan det fäddades åt 2:ne färar till fälset jag fullle beså, utan skiftet färdigt; men hade intet annat Hwete tröfadt än nytt, wuxet af nytt, ester gammalt, och samma sort som det Riade; och, emedan blott en fänings-kappa full de höfdes, togs den af dräsen genast till nämnde färar, hvilka blefwo bösten därpå de enda på hela gårdet, som gävwo Got-ax, till märktigt bewis: att samma åker, med lika jordmån och lika bruk, bar af det Riade rent, och af det Oriade Gotfullt Hwete.

Brand-ax förekomma mål ofta i Hwetet, men funnedom äfwen i annan oriad Säd. Sistledne höst blef jag dem warse, till stor myckenhet, på en min grannes mål båsfadade åker. Orsaken, iämte den rågnaktiga viddersiden

fänings-tiden, befanns vara: att han haft sitt wackra Utsädes-ori, liggande i en djup, trång och betäckt ständlår. Några åkrar dem jag sic vid ett jordbyte hade nästan beständigt, då de warit i Säde, gifvit sotig förd. Berden som hade ågt dem, warnade mig i synnerhet för att besä dem med Hwete. De lågo sankti; men sedan jag starkt upps gråvit dikena, i synnerhet bakfdiket, som skilde dem från ett högt berg, och genom eft förborgadt fäll-såg gjort en djup stengraf ånda till asloppet, så haswa samma åkrar nu gifvit 2:ne fördar hyperligaste Hwete.

Jag funde anföra flere händelser, som skulle bestyrfa ombiligheten att så Got af Riade eller godt gammalt Hwete till Utsäde på en ifrån syra befriad åker; men Hönnerna i min ort känna det nu allmänt, och så dersöre icke första året wuxit af gammalt; och andras erfarenhet skall häft besanna min egen; samt ytterligare befästa den slutsats: att i Hwetfornet öfverflödigdt matten-ämne, förtorska tornets utmijkning i åkern sedan det blisvit sättd, och förrän det hunnit utspricka till grodd, åstadkommer denna

af denna Theori, så våt som af erfarenheten, bevises äfwen att ingen slags Sädens stövning förekommer Got. Jag har därmed gjort några försök, hvilka ej förhjena att hämmas. I England, där ett ganska fugtigt klimat gör att Hwetet fällan, vid bergstigning och sådd, får betwa mångfalliga noggranna försök blisvit gjorde i hoppvatten iämte Kalk, Aska, Got, Dusträck, Sallaka, Saltitter, Blod, Urin, Arsemik upplöst i vatten m. m. Men deßa

dels försök hafwa bevisat att Sådens födning ingalunda förekommer Göt, icke eller åstadkommer någon större fruktbarhet; och är jag förundrad att så stora Landstipsrådare icke längesedan fölit en alldelens motsatt väg.

Sotigt Hwete skall förlora i sin quantitet, men icke i sin qualitet, då det en eller 2:ne gångor väl troddas i rent watten, sedan omördres efter 20 minuter, och sultiga torkas, i ugnen, på Järn-painor.

Enligt Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifwelse, daterad Münchens Slott d. 31 December 1803, skola de små Almanackorna hådanefter försäljas häftade och skurne för En Skilling fyra Rumstycken Banko - eller Två Skillningar Riksgälds Mynt Stycket; och kommer den, som wogar stegra detta Pris, att finnas syldig till den i Författningarnas utsatte Pligt.

Almanackor till Stockholms, Göteborgs, Lund, Åbo och Tornéa Horizonter, såljas parti-vis i Stockholm uti Kongl. Vetenskaps-Academien's hus No: 191 vid Östra Nygatan, på Almanacks-försäljnings-Contoret der skades; och ställas skrifteliga requisitioner till Auditorium Sven Daniel Lundmark, som beskriv om afståndningen; -- I Strengnäs på Boktryckeriet; -- I Göteborg hos Kongl. Gymnasi Boktryckaren Samuel Norberg; -- I Lund hos Bokbindaren Johan Berggren; -- I Helsingfing hos Bokbindaren Pehr Nordström; -- I Norrköping hos Bokbindaren Lars Wall; -- I Åbo hos Boktryckaren Magister J. C. Frenckell; för 2 Riksdaler 24 Skillningar Specie i Bankomynt 100 Exemplar oinbundne, samt bälte och skurne för 2 Riksdaler 32 Skillningar samma Mont.

Almanach

För Året
Efter Frälsarens Christi Födelse,
1807.

Till L U N D S Horizont,
Eller 55 grad. 42 min. Pol-högd, och $19^{\frac{2}{3}}\text{°}$ tids-
minuters Meridian - fällnad Wäster om
Stockholms Observatorium.

Efter Hans Kongl. Maj:ts
Nådigste Stadgande utgifwen
Af Des: Vetenskaps-Academie.

Sol: Förd-
den 29

mörkelse
Novemb.

S T R E N G N Ä S ,

Tryckt hos Lect. ALB. JUL. SEGERSTEDT.

Exempl. såljes häftadt och skurit för 1 fl. 4 r:fl. 3:mt.

T a f l a , som visar Bankomyntets förhållande till Riksgålds = Sedlarne :

Banko Mont.			gdr i Riksg. Sedlar.			Banko Mont.			gdr i Riksg. Sedlar.			
Ad.	s	rfl	Ad.	s	rfl	Ad.	s	rfl	Ad.	s	rfl	
.	1	.	.	1	.	.	4	.	.	6	.	.
.	2	.	.	3	.	.	5	.	.	7	24	.
.	4	.	.	6	.	.	6	.	.	9	.	.
.	6	.	.	9	.	.	7	.	.	10	24	.
.	8	.	.	1	.	.	8	.	.	12	.	.
.	10	.	.	1	3	.	9	.	.	13	24	.
1	.	.	1	6	.	10	.	.	15	.	.	
2	.	.	3	.	.	15	.	.	22	24	.	
3	.	.	4	6	.	20	.	.	30	.	.	
4	.	.	6	.	.	30	.	.	45	.	.	
5	.	.	7	6	.	40	.	.	60	.	.	
6	.	.	9	.	.	50	.	.	75	.	.	
7	.	.	10	6	.	60	.	.	90	.	.	
8	.	.	12	.	.	70	.	.	105	.	.	
9	.	.	13	6	.	80	.	.	120	.	.	
10	.	.	15	.	.	90	.	.	135	.	.	
11	.	.	16	6	.	100	.	.	150	.	.	
12	.	.	18	.	.	200	.	.	300	.	.	
13	.	.	19	6	.	300	.	.	450	.	.	
14	.	.	21	.	.	400	.	.	600	.	.	
15	.	.	22	6	.	500	.	.	750	.	.	
16	.	.	24	.	.	600	.	.	900	.	.	
24	.	.	36	.	.	700	.	.	1050	.	.	
32	.	.	1	.	.	800	.	.	1200	.	.	
40	.	.	1	12	.	900	.	.	1350	.	.	
1	.	.	1	24	.	1000	.	.	1500	.	.	
2	.	.	3	.	.	2000	.	.	3000	.	.	
3	.	.	4	24	.	3000	.	.	4500	.	.	

Om Brand = ar eller Got i Hwete.

af

ISAAC AF DARELLI.

Orsaken till Brand = ar eller Got måste vara : öfversödigt matten = ämne i Utjädes = kornet, hvilket bewisef följande:

1:o ty efter Riadt hwete, till utsäde, undvikes Got med all vishet. Likaså efter det uti Solen tillfyllest torkade.

Anmärkning. Det är lika säkert att undvika Got efter Hwete som blifvit torkadt på Plat eller Badstugu-lasse, men det händer ofta att rengjord och sedan plåt-torkad såd, till betydlig del, icke gror; emedan alla de korn som förblifvit ordröde invid plåten, eller laswen, af förd torkning, mista sin gröningskraft; men uti Rian, där Säden torkas qvarstående i axen, bewaras kornets grodd-ånda af hyslan, (agnskalen), så att den öfsta delen af kornet kan till och med vara swedd, och samma korn fall likväl icke allenaft gro, utan öfwen gisva fullgod växt, om kornets dimitäliga grodd-ånda, som är inåt ständet och sitter gömd ned i sed-hyslan, förblifvit oskadad.

2:o ty efter gammalt, behörigen förvaradt, Hwete, till utsäde, undvikes öfwen Got med all vishet.

Anmärkning. En af mina grannar företräddde mig det lag, i en af mina sina Landhushållnings = Frister, råstadt: att Got icke åkommer efter gammalt Hwete, hvilket sifvel fall haft honom; men antingen hade hans utsädes-Hwete legat för tjockt i Låren, så att Hwetes fugtighet icke funnat af dunsta eller hade läck, eller inord sitt, i spammåls = boden fugtat det, eller hade någon syra i återn angespit nämde hans utsäde; hvilket han sedermåra höll troligt.

Man

Man kan icke nog anbefalla och esterste Hwete-åkern
håsfö och bruk: Ler-myllan, eller den så kallade starkaste
jorden, måjes alltid fördelaktigast till Hwete: Sådan åker
ligger ofta horizontelt, eller med omväxlig sluttning; men
om den är skälig, har breda och höga renar, eller är illa
förd med ibland upplättad, ibland nedtryckt trädesslock,
till sjämnii fott botten som gör svra, hells ester långtan måt
våderlek under sädden, då kornen utmjöks, innan de ut-
fricha till grodd, kunde derå Got uppkomma, oaktadt tiens
ligaste Utsäde.

3:0 ty åsven nytt Utsäde, taget af Hwete som wuxit
första året antingen af riadt eller af gammalt, och fott skj-
stä ett par soldagar, således ester god bergning, byser icke
öfversliddigt wattenämne i kornen, och gifver dersöre på väl-
wald och väl brukad åker icke heller Got.

Anmärkning. Af sådant nott Hwete, som wuxit af
gammalt, eller som wuxit af nytt riadt, blifver ofta tisa-
ste förrden då åkern är torr sönningstiden. Det gamla Hwet-
tet gifver aldrig så stora ax, som det nya på lika god öke;
hwarföre jag aldrig får mer än 1 bögst 2 Tunnor gam-
malt, då jag wanligt årligen får 12 till 14 Tunnor nytt.
Det nya riade gifver rikaste förrden då åkern är nät, eller
som der fallas, har must, sönningstiden. Hvar landtima-
förför: att icke besä åkern då den ej väl redet sig.

4:0 ty ester falkadt nytt Hwete, wuxet andra året af
nytt riadt, blifver mindre Got än ester det ofalkade.

Anmärkning. Falken absorberar kornets fuglighet
märkeligen; men icke tillfullst, emedan han täpper des pes-
ter. Jag har gifvit det råd åt Bonder i mit grannskap, att
till utsäde måja det Hwete som längst sköftast, och att ic-
dan de fröskat och rengjort Hweten, låta det ligga, hells i
Solen, en dag med iblandad falk, innan det ushäf-
lappas

Lappar falk fördras till hvor Tunna Hwete. I drift af falk
nyttjas vanlig träd-aska som gör nästan samma gagn.

5:0 ty ester mytt Hwete, som wuxit andra året, eller
flere år å rad af mytt oriadt, blifver säkert Got, om åkern
icke är desto mera torr Utsädestiden.

Anmärkning. Ei: min granne hade besädt 2:ne å-
krar med Hwete och höll på att under städigt upphålls-wäs-
ter nedbruka den ena då jag kom till honom. Jag såg hans
Utsäde och fann det mykt, hwarföre jag rådde honom att
lempa den andie åkern obrukad, hvilket skedde ett helt dygn.
Hösten därpå roade det mig att jämte honom granska hans
Hwetekrar, och fann, till hans stora förundran, öjänsförligt
mindre Got å den senare. Då jag uppade orsaken att korn-
en där feck någon torfa på åkern innan de nedmyllades.

6:0 ty ester mytt Smålhwete blifver Got, om också å-
kern är torr uisädestiden.

Anmärkning. Det Hwete som utsmålar på Logen
vid afslutningen är således det otjänligaste till utsäde; hvil-
ket åsven gäller i anseende till all slags Smålsäd: ty de bul-
na kornen sitter vid Bergningen lösast i sinna byxor.

Jag känner ganska väl, i de bästa Landshushållnings-
böcker, den antagna mening om Got vara: att det här-
rör af våt våderlek då Säden står i blomma: De ax som
dro utan blommor, då de öfrige impregneras af pollen, blif-
wa oseuktsamma, och Auctorerne hålla före att den mjölk-
aktiga delen, som utgör kornets ämne, då förwandlar sig, i
drift af det lisgivande frö-anjölet, till ett svart frost, som
vi kalle Got eller Brand. De påstått att, om Got fullte
hafva sin orsak i Sädes-kornet, så kunde ett och samma
korn icke alstra goda och fördersvade ax; hvilka likväl på
en och samma rot träffas, och att en del ax kunna finnas
som hafva friska korn jämte Gotet. Ehuru jag aldrig sett
sistnämnda

sinnanda händelse, will tag icke krisa på mäsligheten. Men sådana exempel bewisa blott att uti ett och samma råa Hvetekorn kan finnas ännu både till friska och sjuka år, till friska och sjuka korn, och motsäga alldeles icke min erfarenhet: Att Hvetekornets torkning, antingen genom tillräcklig uerdunstning, eller genom varme, förförkommer all desf sjuka afföda.

Om orsaken till Got wore verklig den af nämde Auctorer antagna, så skulle Utsäde, af hvad bestämmes som helsi, antingen gammalt eller nytt, torktad eller rått, under fuktig blomnings väderlek alltid gifwa ett lita röslat, hvilket strider mot allmänna erfarenheten; och hvor före skulle, under en tid af några och 20 år, oaktadt det flere gånger i blomnings-tiden fallit långsamt rögn, som funnit hindra besödningen, jag aldrig efter Riadt Hwete, funnit på mina, relativt till min egendom, sora Hwete sifsten eit enda Got-år?

För några år sedan, en våt höst, hände att det Riade Hwete ej räckte fullst till fälset jag skulle bera, utan det fannades, åt 2:ne färar på sista öfern. Jag ville bafva sistet sädigt; men hade intet annat Hwete tröstdat än nytt, wurot af nytt, ester gammalt, och samma soet som det Riade; och, emedan blott en fäntings-peppa full besöfdes, togs den af dräsen genast till nämnde färar, hvilka blefwo hösten därpå de enda på hela gärde, som gafvo Got-år, till märkligt bewis: att samma åker, med lita jordmån och lita bruk, bar af det Riade rent, och af det Orta de Gotfullt Hwete.

Brand-år förekomma väl ofta i Hwete, men fundom äfven i annan oriad Säd. Sistledre höst blei jag dem warse, till stor myckenhet, på en min granns väl båsdade åker. Orsaken, tänke den rågutgåta väderlekens

fäntingstiden, besanns vara: att han haft sitt wackra Utsädes-korn liggande i en djup, trång och betäckt ståndlör, Några åkrar dem jag fick vid ett jordbyte hade nästan beständigt, då de warit i Säde, gifvit sotig förd. Bonden som hade ågt dem, warnade mig i synnerhet för att besä dem med Hwete: De lågo sankt; men sedan jag starkt uppsgrävvit dicensa, i synnerhet backdiket, som sileide dem från ett högt berg, och genom ett förborgadt käll-såg gjort en djup stengraf ånda till åsloppet, så bafva samma åkrar nu gifvit 2:ne fördar ypperligaste Hwete.

Jag funderade anföra flere händelser, som skulle bestyrka omösligheten att få Got af Riadt eller godt gammalt Hwete till Utsäde på en ifrån syra besvärad åker; men Bonderna i min ort känner det nu allmånt och så derföre icke annat Hwete, i brist af Riadt, än gammalt eller det som förra året wuxit af gammalt; och andras erfarenhet skall häft besanna min egen; samt ytterligare besäfa den slutsats: att i Hvetekornets öfversöldige vattenämne, förorladt antingen af fornets dulning förrän det sås, eller af fornets utmålsning i öfern sedan det blifvit sådt, och förrän det hunnit utsprutta till grodd, åstadkommer denna svamp eller sjukdom, Got.

Af denna Theori, så wäl som af erfarenheten, besöfes äfven att ingen slags Sädens-förynning förekommer Got. Jag har därmed gjort några försök, hvilka ej företagna att nämnaas. I England, där ett gansta fuktigt Klimat gör att Hwete fällan, vid bergning och sådd, får tillräcklig torka, och således wanligen besväras af Got, bafvo mångfalliga noggranna försök blifvit gjorde i hopp att förekomma det, genom Utsädetets förynning med gödselvatten jämte Kalk, Aska, Got, Distract, Gallaka, Salt-peter, Blod, Urin, Arsenit upplöst i vatten m. m. Men dessa

deba försök hafwa bewisat att Södrens störning ingalunda förekommer Sot, icke eller åstadkommer någon större fruktbarhet; och är jag förundrad att så stora Landbusshållare icke längesedan förlit en aldeles motsatt väg.

Sotigt Hwete skall förlora i sin quantitet, men icke i sin qualitet, då det en eller 2:ne gångor väl tördas i rent vatten, sedan områdes ett par minuter, och fulligen torfas, i ugnen, på Järn-pannor.

Enligt Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifwelse, daterad Münchens Slott d. 31 December 1803, skola de sina Almanackorna hådanefter försäljas häftare och skurne för En Skilling fyra Runstycken Vanto - eller Två Skillingar Riksgårdssynt Stycket; och kommer den, som vågar stegra detta Pris, att finnas skyldig till den 1 Författningarne utsatte Pligt.

Almanackor till Stockholms, Göteborgs, Lund's, Åbo och Tornéa Horizonter, säljās parti-wis i Stockholm uti Kongl. Wetenskaps-Academien's hus N:o 101 vid Stora Nygatan, på Almanacks-försäljnings-Contoret derstädes; och sällcs Fristeliga requisitioner till Audiören Sven Daniel Lundmark, som beförer om afståndningen; -- I Strengnäs på Boktryckeriet; -- I Göteborg hos Kongl. Gymnasii Boktryckaren Samuel Norberg; -- I Lund hos Bokbindaren Johan Berggren; -- I Jönköping hos Bokbindaren Pehr Nordström; -- I Mörköping hos Bokbindaren Lars Wall; -- I Åbo hos Boktryckaren Magister J. C. Grentell; för 2 Riksdaler 24 Skillingar Specie i Bankomitt 100 Exemplar oinkbundne, samt häftade och skurne för 2 Riksdaler 32 Skillingar samma Mont.

Almanach

För Året
Efter Frälsarens Christi Födelse,

1807.

TILL GÖTHEBORGS Horizont,
Eller 57 grad. 42 min. Polhöjd, och $24\frac{1}{2}$ tidsminuters Meridian-stillnad Väster om
Stockholms Observatorium.

Efter Hans Kongl. Maj:ts
Nådigste Stadgande utgifwen
Af Des Wetenskaps-Academie.

Sol-för.
den 29

mörkelse
Novemb.

Tha

STRENGNÄS,
Tryckt hos Lect. ALB. JUL. SEGERSZEDT
Exempl. säljes häft. och skurit för i Skill. 4 r. fl. Skr.

Tafla, som visar Bankomyntets förhållan-
de till Riksgälds - Sedlarne:

Banko Mynt.			går i Riksg Sedlar.			Banko Mynt.			går i Riksg Sedlar.		
Rd	kr	rft	Rd	kr	rft	Rd	kr	rft	Rd	kr	rft
.	.	.	1	.	.	4	.	.	6	.	.
.	.	.	2	.	.	5	.	.	7	24	.
.	.	.	3	.	.	6	.	.	9	.	.
.	.	.	4	.	.	7	.	.	10	24	.
.	.	.	6	.	.	8	.	.	12	.	.
.	.	.	8	.	.	9	.	.	13	24	.
.	.	.	10	.	.	10	.	.	15	.	.
.	.	.	1	.	.	15	.	.	22	24	.
.	.	.	2	.	.	20	.	.	30	.	.
.	.	.	3	.	.	30	.	.	45	.	.
.	.	.	4	.	.	40	.	.	60	.	.
.	.	.	5	.	.	50	.	.	75	.	.
.	.	.	6	.	.	60	.	.	90	.	.
.	.	.	7	.	.	70	.	.	105	.	.
.	.	.	8	.	.	80	.	.	120	.	.
.	.	.	9	.	.	90	.	.	135	.	.
.	.	.	10	.	.	100	.	.	150	.	.
.	.	.	11	.	.	200	.	.	300	.	.
.	.	.	12	.	.	300	.	.	450	.	.
.	.	.	13	.	.	400	.	.	600	.	.
.	.	.	14	.	.	500	.	.	750	.	.
.	.	.	15	.	.	600	.	.	900	.	.
.	.	.	16	.	.	700	.	.	1050	.	.
.	.	.	17	.	.	800	.	.	1200	.	.
.	.	.	18	.	.	900	.	.	1350	.	.
.	.	.	19	.	.	1000	.	.	1500	.	.
.	.	.	20	.	.	2000	.	.	3000	.	.
1	.	.	3	.	.	3000	.	.	4500	.	.
2	.	.	4	24	.	3000	.	.	3	.	.

Om Brand=ax eller Got i Hweteet.
af

ISAAC AF DARELLI.

Orsaken till Brand=ax eller Got inåste warå: öfverslåd-
igt watten = åmne i Utsådes, fornret, hvilket bewises
af följande:

1:0 th eftre Niadt hwete, till utåde, undwikes Got
med all wishet. Likaså eftre det utti Solen tillfyllest torkade.

Anmärkning. Det är lika säkert att undwika Got
eftre Hwete som blifvit torkadt på Plåt eller Badstugu-laf-
we, men det händer ofta att rengjord och sedan plåt-torkad
såd, till betydlig del, icke gror; emedan alla de korn som
förblifvit orörde invid plåten, eller lafwen, af för hård
torkning, mista sin groningskraft; men uti Nian, där Så-
den torkas qvarstittande i axen, bewaras kornets groddånda
af hyslan, (Agnuskalen), så att den öfsta delen af kornet
kan til och med vara wedd, och samma korn skall likväl
icke allenaß gro, utan åsven gifwa fullgod våxt, om
kornets ömtäliga groddånda, som är inåt ständet och sitter
gömd ned i frö-hyslan, förlifvit offkadan.

2:0 th eftre gammalt, behörigt förvaradt, Hwete,
till utåde, undwikes åsven Got med all wishet.

Anmärkning. En af mina grannar förebrådde mig
det jag, i en af mina små Landbushållnings-skrifter, på-
fåddt: att Got icke åkommer eftre gammalt Hwete, hvil-
ket likväl skall hafwa hänt honom; men antingen hade
hans Utsådes-Hwete legat för tjockt i låren, så att Hwetes
fugtighet icke funnat af dunsta, eller hade läck, eller inyr-
ðen i spannmåls=boden fugrat det, eller hade någon sva i
böll angripit nämde hans utåde; hvilket han sedermåra

Man

Man kan icke nog anbefalla och efterse Hvet-åkerns
höfde och bruk: Ver-myllan, eller den så kallade starkaste
jorden, väljes alltid fördelaktigast till Hwete; Sådan åter
ligger oftaft horizontelt, eller med omarklig sluttning; men
om den är skälig, har breda och höga renar, eller är illa
förd med ibland upplättad, ibland nedtryckt trädstock,
till ojämnn fast botten som gör syra, helsifter längsamt
måderlef under sådden, då kornen utmjskfas, innan de ut-
spricka till grodd, kunde derå Got uppkomma, oaktadt henn-
ligaste Utsäde.

3:0 ty åsven nytt Utsäde, taget af Hwete som wuxit
första året antingen af riadt eller af gammalt, och fått föl-
stå ett par soldagar, således efter god bergning, byter icke
översködigt vattenämne i kornen, och gifwer dersöre på vä-
wald och väl brukad åker icke heller Got.

Anmärkning. Af sådant nytt Hwete, som wuxit af
gammalt, eller som wuxit af nytt riadt, blifwer oftaft risa-
fördens då åkern är torr häningstiden. Det gamla Hve-
tet gifwer aldrig så stora ar, som det nu på lika god åker;
hvis försöre jag aldrig får mer än i högst 2 tunnor gann-
malt, då jag wanligt årligen får 12 till 14 tunnor nat-
malt, Det nya riade givver rikaste fördens då åkern är väl, eller,
som det kallas, har must, iåningstiden. Hvar landman
sörför: att icke beså åkern då den ej väl redar sig.

4:0 ty efter falkadt nytt Hwete, wuxet andra året af
nytt oriadt, blifwer mindre Got än efter det ofalkade.

Anmärkning. Falken absorberar kornets sugighet
märkeligen; men icke tillvillest, emedan han törper den ge-
rer. Jag har gifvit det råd åt Bonder i mit grannskap, att
till utläde välja det Hwete som längst förlästat, och att se
om de tröskat och rengjort Hweten, låta det ligga, hess-
dan de tröskat och rengjort Hweten, låta det ligga, hess-

kappar falk förbras till hvar Tunna Hwete. I brist af falk
nyttjas vanlig träd-aska som gör nästan samma gagn.

5:0 ty efter nytt Hwete, som wuxit andra året, eller
flere år å rad af nytt oriadt, blifwer säkert Got, om åkern
icke är desto mera torr Utsädestiden.

Anmärkning. En min granne hade besåd 2:ne å-
kar med Hwete och höll på att under stadtigt upphålls-wä-
der nedbruken den ena då jag kom till honom. Jag såg hans
Utsäde och fann det mjukt, hvars före jag rådde honom att
lemina den andre åkern obrukad, hvilket skedde ett helt dygn.
Hösten därpå roade det mig att jämte honom granska hans
Hwetsäkrar, och fann, till hans stora förundran, ojämnsörligt
mindre Got å den senare. Då jag upptäckte orsaken att kornen
där feck någon torka på åkern innan de nedmyllades.

6:0 ty efter nytt Småhwete blifwer Got, om också å-
kern är torr utlädestiden.

Anmärkning. Det Hwete som utsmäljar på Logen
vid afsläckningen är således det otjenligaste till Utsäde; hvil-
ket åsven gäller i anseende till all slags Småhåd; ty de bus-
na kornen sitta vid bergningen lösaft i sina hylsor.

Jag känner ganska väl, i de bästa Landthushållnings-
böcker, den antagna meningen om Got vara: att det här-
tro utan blommor, då Säden står i blommna: De ar som
va ofruktamma, och Bluctorerne hålla före att den mjölk-
attiga delen, som utgör kornets ämne, då förwandlar sig, i
i kalle Got eller Brand. De vänta att, om Got skulle
hävna sin orsak i Sädes-kornet, så funder ett och samma
korn icke alstra goda och förderwade ar; hvilka likväl på
som bafva friska korn jämte Gotet. Ehuru jag aldrig sett
sistnanda

ffsnämnda händelse, miss jag icke missta på mänskligheten. Men sådana exempel bevisar blott att uti ett och samma året Hvetekorn kan finnas ämne både till friska och sjuka os; till friska och sjuka korn, och mössöga aldeles icke missfarenhet: Att Hvetekornets torckning, antingen genom tillräcklig nedunstning, eller genom varme, förekommer allt des sjuka, afföda.

Om orsaken till Got more verkliga den af nämna Auctorer antagna, så skulle Utsåde, af hvad beskrifningen som helst, antingen gammalt eller nytt, torfad eller rått, under fugtig blomnings väderlek alltid gifva ett lila resultat, hvilket strider mot allmänna erfarenheten; och hvert före skulle, under en tid af några och 20 år, oaktadt det flera gånger i blomnings-tiden fallit långsamt råg, som funnit hindra befrödningen, jag aldrig efter Riade hvetet funnit på mina, relativt till min egendom, nora hemligheten ett enda Got-år?

Gör några år sedan, en råt höst, hände att det Riade Hvetet ej räckte fyllest till fältet jag skulle bevä, utan det fattades af 2:ne färar på sista åkern. Jag ville haft det skifte färdigt; men hade intet annat Hvetet trofodit att nytt, wuret af nytt, efter gammalt, och samma fort som det Riade; och, emedan blott en lättnings-kappa full hördes, togs den af dräsen genast till nämnde färar, hvilka hördes, tog den af dräsen genast till nämnde färar, hvilka blewo bösten därpå de enda på hela gården, som gavne Got-år, till märkligt bevis: att samma åker, med lita jordmån och lika bruk, bar af det Riade rent, och af det Riade Gotfullt Hvetet.

Brand-år förekomma wäl ofta i Hwete, men funnits äsven i annan oriad Gård. Sistledne höst hic jag dem warle, till stor myckerhet, på en min grannes närliggande hörde åker. Orsaken, lämte den rågnaftiga vädertiden

lätnings-tiden, befanns vara: att han hatt sitt växtra Utsådes-korn liggande i en djup, träng och betäckt ståndlår.

Några åkrar dem jag fick vid ett jordbyte hade nästan beständigt, då de warit i Gåde, gifvit sotig förd. Bonden som hade ägt dem, warnade mig i synnerhet för att belägna dem med Hwete. De lågo sankt; men sedan jag starkt uppgrävut dicens, i synnerhet backdiket, som ifiljde dem från ett högt berg, och genom ett förborgadt fält-låg gjort en djup stengraf ända till anloppet, så hafwa samma åkrar nu gifvit 2:ne fördar hyperligaste Hwete.

Jag kunde anföra flere handesler, som skulle bestyrka omönskligheten att få Got af Riade eller godt gammalt Hwete till Utsåde på en ifråga syra befridat åker; men Bonderna i min ort känna det nu allmänt och så dervore icke annat Hwete, i brist af Riade, än gammalt eller det iom första året wuxit af gammalt; och andras erfarenhet skall här besanna min egen; samt ytterligare befästa den slutsats: att i Hvetekornet öfverflödig vatten-zämne, förorlas kafte antingen af fornets bulning förrän det färs, eller af fornets utinjölkning i öfern sedan det blifvit färdt, och förrän det hunnit utspricka till grodd, åstadkommer denne swamp eller sjukdom, Got.

Af denna Theori, så wäl som af erfarenheten, besvijes äsven ett ingen slags Gådens föryning förekommer Got. Jag har därmed gjort några försök, hvilka ej fört hena att nämnas. I England, där ett ganska fugtigt klimat gör att Hvetet sällan, vid bergning och södd, är tillräcklig torfa, och således wanligens beväras af Got, hafw. mångfaldiga noggranna försök blifvit gjorde i hopp att förekomma det, genom Utsådets föryning med gödsel-matten sånta Kalk, Aska, Got, Dusträck, Saltsaka, Salt-sitter, Blod, Urin, Arsenik upplös i watten m. m. Men dessa

deha försöde hafta bewisat att Sädens förnyning ingalunda förekommer Got, icke eller åstadkommer någon större fruktbarhet; och är igg föruntrad att så stora Landshushållare icke längesedan följt en alldelens motsatt väg.

Sotigt Hwete skall förlora i sin quantitet, men icke i sin qualitet, då det en eller 2ne gångor väl inräts i rent watten, sedan omvöres ett par minuter, och sultigen torkas, i ugnen, på Järn-pannor.

Enligt Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifweise,
daterad Münchens Slott d. 31 December 1803,
skola de små Almanackorna hådanefter förfähsas
häftade och skurne för En Skillig fyra Num-
slycken Banko = eller Två Skillningar Riksgalde-
Mynt Stycket; och kommer den, som vågar
fiegra detta pris, att finnas syldig till den i
Författningarnas utsatte Pligt.

Almanackor till Stockholms, Göteborgs, Lund, Å-
bo och Lorneå Horizonter, saljas parti-wis i Stockholm
uti Kongl. Wetenskaps-Academiens hus N:o 101 vid Gr-
räsgatan, på Almanacks-försäljnings-Contoret der-
skades; och ställas fritselliga requisitioner till Audioden
Sven Daniel Lundmark, som besörsjer om affärndingen;
-- I Strengnäs på Boktryckeriet; -- I Göteborg hos
Kongl. Gymnassi Boktryckaren Samuel Norberg; -- I
Lund hos Bokbindaren Johan Berggren; -- I Jönkö-
ping hos Bokbindaren Pehr Nordström; -- I Norrköping
hos Bokbindaren Lars Wall; -- I Åbo hos Boktryckaren
Magister J. C. Frenell; för 2 Riksdaler 24 Skillningar
Specie i Bankomnit 100 Exemplar oinbundne, samt häf-
tade och skurne för 2 Riksdaler 32 Skillningar samma Mont.

Almanacka

Eli

Ajan-Tieto,

Meidän Wapahtajam Christuren Syn-
dymän jälkeen

Wuonna 1807.

EURUM Horizontin jälkeen, iska on 60 gr. 27 m.

Poian puhella Equatoria, ja 17 ajan=min.

Jdān puohella Stockholmni Observatoriumia

Ulosanettu

Hånen Kuning:sen Maj:tins Armollisen
Asettamisen jälkeen

Hånen Tieto Academialdans

Muring.
sinä 29 p.

Pimen.
Marras-Kuusa.

Exempl. myndāän sidottuna ja leikattuna 1 Ek. 4 årslin
Banko = Raha.

Strengnäsis, Prändäity A. J. SEGERSTEDTilda